

**Profielwerkstuk in
het Palthe-Huis**

Een

RUUD OLDE DUBBELINK
EN JAN HEEMSTRA

NIEUWKOMERS

Een expositie over de migratiegeschiedenis
van Oldenzaal

Openingstijden:
di. t/m vr.:
10.00 – 17.00 uur
Za. en zo:
14.00 – 17.00 uur

Museum “het Palthe-Huis”
24-01 t/m 23-02-2003

Markstraat 13
7571 ED Oldenzaal
www.palthehuis.nl
0541 - 113482

Vrijdag 18 januari 2003. Een paar uur voor de opening van de expositie ‘Nieuwkomers’ wordt er in de zaal van historisch museum het Palthe-Huis in Oldenzaal koortsachtig de laatste hand gelegd aan de inrichting van een tentoonstelling, die is samengesteld door leerlingen van het Twents Carmelcollege. Om drie uur moet alles klaar zijn voor de opening. De groep die verantwoordelijk is voor het onderdeel ‘De Westfaalse migratie in de achttiende eeuw’ vindt het meubelstuk tussen de portretten te kaal. De conservator laat nog vlug een achttiende-eeuwse tafelklok zien. Ja, die moet erop. Dat staat beter. Het groepje leerlingen dat de inrichting van het nagebouwde gastarbeiderskamertje heeft verzorgd, zit op bed te praten. Zij zijn klaar. Om twee uur komt de heer Winkelhuis, wethouder van onderwijs, al kijken. Hij zal de tentoonstelling openen en wil

voor die tijd nog met de leerlingen praten. In de keuken is men druk bezig met het maken van de hapjes. Op het kantoor van de conservator zit Merle haar openingsspeech nog eens door te lezen. Martin maakt op de computer nog een laatste tentoonstellingstekst. De video’s worden voor de laatste keer getest.

J. Heemstra is docent geschiedenis aan het Twents Carmel College te Oldenzaal, R.A. Olde Dubbelink is conservator van historisch museum het Palthe-Huis.

Allemaal impressies van even voor de opening van de Carmel-expositie ‘Nieuwkomers’, een echte ‘meesterproef’.

'meesterproef'

De tien leerlingen van 6 vwo die hebben meegewerkt aan het maken van de tentoonstelling *Nieuwkomers* deden dat in het kader van hun profielwerkstuk in de tweede fase. De school en het museum wilden de leerlingen zo'n kans geven, omdat een profielwerkstuk in deze vorm ze in contact brengt met de praktijk en ze daarbij ook zien hoe die praktijk gestalte krijgt in een expositie. Aan het einde van het traject is de geschiedenis concreet zichtbaar.

Met de expositie is een uitwisseling gerealiseerd waar veel partijen van profiteren. De leerlingen zelf, omdat zij in de praktijk werkzaam zijn, de school omdat deze buiten de eigen muren treedt en de docent omdat hij de leerlingen in contact kan brengen met onbekende aspecten van het 'maken van geschiedenis' en daarin begeleid wordt door een deskundige. Het museum ten slotte profiteert van de betrokkenheid van de deelnemende leerlingen. Niet alleen staan er tijdens de opening bezoekers in het museum die daar nog nooit geweest zijn, het zijn ook de mensen die het museum op dat moment gestalte gegeven hebben. Het museum raakt daarmee als het ware meer en meer organisch verankerd in een samenleving, waarin men zich meer betrokken voelt bij datgene wat er in zo'n museum gebeurt.

Op het Carmel College draait het tentoonstellingsproject dit schooljaar voor de derde keer en er is een soort vaste aanpak ontstaan.

De keuze van een onderwerp

De leerlingen kunnen kiezen uit vier à vijf verschillende historische onderwerpen. Het betreft onderwerpen uit de nieuwe, nieuwste en contemporaine geschiedenis en dan vooral de geschiedenis van de stad Oldenzaal en de omliggende gemeentes, de omgeving waar de leerlingen vandaan komen. Van te voren zoeken de docent ge-

schiedenis en het museum naar geschikte onderwerpen. De conservator draagt Oldenzaals materiaal aan. De docent bespreekt met de leerlingen de onderwerpen in de geschiedenisles. De leerlingen praten mee en komen soms ook met een eigen onderwerp.

In 2001/2002 is gekozen voor het onderwerp *Oldenzaal, te kust en te keur, stad en bestuur tussen 1750 en 1800*, in 2002/2003 voor het project *Nieuwkomers, een expositie over de migratiegeschiedenis van Oldenzaal*. In het schooljaar 2003/2004 kunnen de leerlingen kiezen uit 'Carnaval, inmiddels Twentse traditie?', 'De jaren zestig, met nadruk op de vrouwenemancipatie', 'Het verzet in de Tweede Wereldoorlog in Twente' en 'De luchtfotografie van Oldenzaal en haar interpretatie'. Het onderwerp verzet in de Tweede Wereldoorlog in Twente is door de leerlingen zelf aangedragen. Criteria voor de onderwerpkeuze zijn onder andere aansluiting bij het geschiedenisonderwijs op school, de lokale geschiedenis en haar relatie met de nationale historie (bijvoorbeeld De Opstand in Oldenzaal in relatie tot de Nederlandse Opstand van 1568 tot 1648). Natuurlijk speelt ook het aanwezige beeld- en archiefmateriaal mee. Er dus wordt rekening gehouden met de in het museum aanwezige collectie realia en archivalia met betrekking tot de historie van Oldenzaal.

De voorbereiding voor het museum en de school start ergens in de maanden mei of juni in 5 vwo, zodat er in september een pakket literatuur klaarligt. De leraar legt uit wat er gaat gebeuren, de introductie in het museum begint net voor de zomervakantie. Allereerst een rondleiding en het bekijken van de tentoonstellingszaal.

Dan blijkt wie er voor voelen hun profielwerkstuk op deze manier te maken en wordt er een onderwerp uitgekozen.

Na de zomervakantie beginnen de leerlingen, die ervoor gekozen hebben om dit project voor hun profielwerkstuk te doen. Er is ruimte voor tien deelnemers.

Aan het werk

In september worden in het museum het onderwerp en het verloop van het project besproken. De conservator en de docent geschiedenis behandelen het onderwerp, de tijdsindeling, het leerwerk en het praktische werk. Voor het gehele project staat 80 uur per leerling. Een literatuurpakket wordt uitgedeeld, waarmee iedereen werkt, en er zijn opdrachten voor de gehele groep. De leerlingen krijgen specifieke artikelen te lezen over het gekozen onderwerp, de Oldenzaalse situatie dus. Daarnaast wordt er een bezoek gebracht aan het stadsarchief en het archief van het museum om de beschikbare historische bronnen te kunnen raadplegen. Dat archiefonderzoek is voorbereid door de conservator. Het is voor de leerlingen beperkt tot de relevante stukken. Tevens wordt er in het museum gekeken welk beeldmateriaal er beschikbaar is over het gekozen onderwerp en in welke ruimte er geëxposeerd moet worden.

De algemene onderzoeksopdrachten gelden voor het gehele team. Daarnaast zijn er werkzaamheden die gezamenlijk worden ondernomen. In het geval van het project *Stad en Bestuur, 1750-1800* was de gezamenlijke opdracht, dat elke groep moest meewerken aan de vervaardiging van een tentoonstellingscatalogus. Elke groep leerlingen moest voor het gekozen onderdeel een catalogushoofdstuk schrijven. In het geval van het project *Nieuwkomers, de migratiegeschiedenis van Oldenzaal*, moest elk leerlingengroepje een historisch interview afnemen met een eerste en tweede generatie Italiaanse of Turkse gastarbeider in Oldenzaal.

Logboek

Hilde 6v1

Datum	Tijd	Plaats	Verrichte werkzaamheden	Resultaat, wat lukte wel/niet?	Gemaakte afspraken
12/09	30min	P-huis	Kennismaking	Eerste indruk gekregen.	Afspraken gemaakt voor verdere middagen.
Week 38/39	180min	Thuis	Lezen van de informatie	Zo kwam ik wat meer over die tijd te weten.	-
24/09	180min	P-huis	Inleiding, uitleg, rondkijken stads-archief	-	Doorlezen van de informatie voor de volgende keer.
8/10	75min	P-huis	Onderwerp besproken, artikelen verdelen.	-	Lotte en ik zullen ons op Racer richten.
13/10	120min	Bieb	Informatie verzamelen over Racer	Moeilijk informatie te vinden. Kopieën gemaakt.	Informatie uitwerken tot geheel artikel.
14/10	75min	Thuis	Maken van artikel Racer.	-	Lotte's informatie en dat van mij samenvoegen.
15/10	80min	P-huis	Bespreking artikel.	Artikel Racer is af.	Nadenken over een poster.
3/11	90min	Thuis	Ontwerpen van een poster: iets verzinnen, het uittekenen, veranderen, uitwerken op de computer enz.	Het lukte aardig, was leuk werk.	-
5/11	90min	P-huis	Afspraken gemaakt Wat betreft uitnodigingen, inrichting zaal, poster, catalogus, titel tentoonstelling.	Over de inrichting was iedereen enthousiast, gediscussieerd over de poster en de titel van de tentoonstelling.	Taken nogmaals duidelijk verdeeld, met name met betrekking tot catalogus en poster. Afsproken toch een sponsor te zoeken.
6/11	60min	School	Transcriberen van de toespraak van Racer.	Tekst goed kunnen lezen en herschrijven. Af en toe met anderen, Annemarie en Anne, overlegt over wat er geschreven stond.	Ik moet het nog uittypen.
7/11	30min	Thuis	Uittypen toespraak	-	-
9/11	75min	Thuis	Werken aan catalogus	Begreep het niet helemaal i.v.m. de catalogusnummers.	Met z'n vijven hebben we de tekst verdeeld.
10/11	30min	Thuis	Werken aan catalogus.	Algerond.	-
12/11	120min	P-huis	Catalogus bekeken en overlegd. Resultaten laten	Nieuwe afspraken gemaakt wat betreft catalogus, poster en het laten	M.b.t. catalogus, toespraak Racer en poster.

De leerlingen maken een logboek, waarin ze hun werkzaamheden bijhouden – hier activiteiten van Hilde in de herfst van 2001.

Overigens zijn de gezamenlijke opdrachten niet standaard voor elk project, maar hangen ze af van het onderwerp.

De eerste twee maanden komen de leerlingen één keer in de twee weken in het museum voor een voortgangsverslag. Onderzoek doen zij in eigen tijd, thuis, in het museum of op school.

De onderdelen van de tentoonstelling

Na de algemene onderzoeksopdracht worden de meer praktijkgerichte opdrachten verstrekt en werkt men in groepen van 2 of 3 personen. Deadlines worden bepaald. Elke week is er per groep circa twee uur overleg met de conservator. Elke groepje maakt eigen afspraken daar-

voor. De conservator regelt voorwerpen en de bruiklenen.

Regelmatig vindt overleg plaats tussen docent en conservator. De docent geschiedenis controleert of afspraken nagekomen worden, of opdrachten op tijd ingeleverd worden. Hij begeleidt tevens het historisch onderzoek. Op school zijn er daarvoor overlegmomenten tussen de individuele leerlingen en de docent. De leerlingen houden een logboek bij.

In het geval van het project *Stad en bestuur, 1750-1800*, werd er gekozen voor de onderdelen: rechtspraak, bestuur, handel en kerk. In geval van het project *Nieuwkomers* voor de onderdelen: de Westfaalse migratie in de achttiende en negentiende eeuw, de Italiaanse migratie en Turkse migratie in de jaren zestig. Elk groepje van twee of drie leerlingen draagt de verantwoordelijkheid voor een specifiek expositieonderdeel.

Audiovisuele en andere opdrachten

Structureel in het project zijn audiovisuele opdrachten verwerkt, waaraan meerdere leerlingen hun handen vol hebben. Bij het project in 2001/2002 moesten de leerlingen een oude toespraak van de achttiende-eeuwse burgemeester Jan Willem Racer, die zich in het archief bevond, omzetten in een op band gesproken opname. Leerlingen moesten zelf de rede van Racer transcriberen en een geschikte persoon zoeken die deze rede kon voordragen. Op de expositie kon men de patriotische redevoering van J.W. Racer uit 1796 horen, het er bij behorende archiefstuk (de geschreven redevoering van Jan Willem) en het portret van Jan Willem bekijken. Bij het onderdeel rechtspraak moesten de leerlingen een zogenaamde 'griezelvideo' maken, waarin 'mid-deleeuwse' rechtspraak en martelpraktijken voorkwamen.

Bij de migratiegeschiedenis waren er interviews te zien, die de leerlingengroepjes gemaakt hadden. Het historische interview werd met de hele groep gedurende drie weken voorbereid. Elke leerling kreeg de

opdracht een doelstelling te formuleren en aan de hand hiervan een lijst interviewvragen te maken, rekening houdend met de verschillende groepen van te interviewen personen. Het interview werd opgenomen met een videorecorder, zodat de video's getoond konden worden.

Verder waren er nog allerlei andere werkzaamheden voor de leerlingen. In groepjes werd er gewerkt aan zeer verschillende aspecten van de expositie, zoals de zaalindeling, de publiciteit – het schrijven van een persbericht, enthousiasme opwekken bij de media, het geven van radio-interviews –, de presentatie – het maken van een poster, het maken van een informatiebulletin/brochure of een lesbrief voor de basisschoolleerlingen, de uitnodiging, de voorbereiding van de opening, bijschriften bij de voorwerpen, verklarende tentoonstellingsteksten enzovoort.

Verder de voorbereiding van de opening. Die wordt door de leerlingen zelf verzorgd en men nodigt zelf de sprekers uit en houdt een presentatie.

Tijd en begeleiding

Deze activiteiten worden evenredig verdeeld over de periode: eerste maand leeswerk en inkadering van het onderwerp met één bijeenkomst in het museum om de veertien dagen. In de tweede en derde maand de uitwerking van de verschillende onderdelen met één bijeenkomst per week van ieder groepje met de conservator.

Een week voor de expositie wordt er met de daadwerkelijke inrichting van de zaal begonnen en is er per dag een bijeenkomst.

De begeleiding is in eerste instantie de taak van het museum, de conservator. De docent stuurt leerlingen aan en heeft op school overleg over de voortgang van het project. De conservator is direct bij de begeleiding van de leerlingen in het museum betrokken. Hij/zij doet het nodige voorwerk (kiezen van relevante historische documenten, archiefstukken, artikelen en beelddocumenten). Hij begeleidt de leerlingen bij de presentatietechnieken, corrigeert en controleert.

VRAGEN INTERVIEW

naam: **Ottavio Galistu**

1. In welk jaar kwam u naar Nederland en met hoeveel (bekenden, familie)?
2. Toen u hier kwam, had u veel bekenden hier of was u de enige uit uw streek die naar Nederland/Oldenzaal kwam? Hoe wist u dat men in Nederland textielarbeiders zocht? *voorlichting*
3. Wat wist u van Nederland? In hoeverre was u voorbereid op het leven hier?
- (4. Hoe voelde u zich in dit nieuwe klimaat in uw werkzame jaren?)
5. Bij welk bedrijf werkte u in Oldenzaal? *Welke bv's* (welk beroep oefende u uit) en hoe werd u daar opgevangen. Kreeg u bijvoorbeeld een inburgeringscursus, taallessen, de gewoontes en gebruiken van de Nederlanders. Omgang met Nederlandse collega's. Werd u bijvoorbeeld geholpen door de vakbond? Kon u snel wennen aan de Nederlandse gebruiken en gewoontes?
6. Het beroep dat u uitoefende, was dat hetzelfde beroep dat u in uw eigen land had? of werd u hierin eerst geschoold?
7. Hoe woonde u destijds in Oldenzaal en hoe zag uw woonruimte eruit in die tijd? Had u veel spulletjes mee uit uw eigen dorp/stad/streek en van de familie? *Ontmoeten vrouw*
8. Hoe stond naar uw mening de Oldenzaalse maatschappij tegenover de komst van zogenaamde 'gastarbeiders' in de tijd dat u hier kwam? Ging u in die tijd wel eens uit in Oldenzaal? Had u gauw Nederlandse vrienden?
- (9. Hoe stonden uw collega's over het algemeen tegenover uw komst?) *gastarbeiders/Nlers verhouding*
10. Wat was uw toekomstperspectief toen u uit uw land vertrok en hoe was dat na de emigratie? Wat verwachtte u van de toekomst. (Eerst tijdelijk, later permanent, vrouw en kinderen kwamen naar Nederland)
11. Is dit beeld wat u had uitgekomen? Als u terugkijkt op uw leven bent u dan blij dat u naar Nederland bent gekomen?
12. Hoe staat u nu tegenover die beslissing? Zou u anderen aanraden om naar Nederland te emigreren?
 - *ooit nog teruggeweest?*
 - *NLer of Italiaan nu?*
 - *dingen meegenomen?*

De vragen en antwoorden van dit interview waren te horen op de tentoonstelling 'Nieuwkomers'. De oorspronkelijke interviewvragen zijn door de leerlingen al doende wat aangepast. Zie daarvoor de cursieve regels.

De beoordeling

Als alles goed verloopt heeft iedere leerling, begeleid door de conservator, zelfstandig historisch onderzoek gedaan. Daarnaast werkte men in kleine groepen aan de verschillende onderdelen, die te maken hebben met het verbeelden van de historie.

Leerlingen oefenen aldus vaardigheden op het gebied van historische onderzoek, het schrijven van artikelen en presentatietechnieken. Men werkt in een team en moet met elkaar samenwerken en overleggen. Gegevens moeten uitgewerkt worden en gepresenteerd voor het publiek.

Carmel-leerlingen duiken in lokale historie

'We weten nu wat er in de eigen stad gebeurde'

Uit het regionale weekblad *De Roskam* van 18 januari 2002 – Lotte Bouwhuis en Annemarie Boersma.

De leerlingen worden door docent en conservator samen getoetst op actieve deelname. Onderdelen zoals catalogus, brochure, presentaties, persberichten e.d. waaraan elke leerling een bijdrage levert, worden beoordeeld door de docent. Het profielwerkstuk wordt op school gepresenteerd en beoordeeld. De leerlingen hebben de verplichting het logboek met daarin alle gegevens ter toetsing te overhandigen aan de docent. Geler wordt eveneens op de inzet tijdens de voorbereiding van de expositie.

Na afloop van de expositie wordt het project door de leerlingen samen met de conservator en docent geëvalueerd.

Het navolgen waard

We zijn nu voor de derde keer aan dit tentoonstellingsproject begonnen. Bij de eerste twee keer hebben we heel wat enthousiaste geluiden gehoord, van de deelnemende leerlingen en vanuit 'het Oldenzaalse'.

De heer Winkelhuis, wethouder onderwijs, die de opening verrichtte: *'Het is een geweldig initiatief van het museum en de school. Door deze aanpak bekijft de geschiedenis beter bij*

de leerling. Ze zullen het niet gauw vergeten'.

De heer Ottavio Galistu, geïnterviewde Italiaanse gastarbeider van de eerste generatie: *'Ik vond het prachtig, dat ik werd geïnterviewd en dat mijn verhaal op video werd opgenomen. Na de tentoonstelling gaan we met de hele familie de video bekijken'.* Sanne, leerling 6 vwo en medewerkster aan het project: *'Het was een groot succes. Zonder dat je het zelf door hebt sta je veel dicht bij het onderwerp migratie dan je in eerste instantie zou denken. Ik denk dat vele mensen herkenning vonden in deze tentoonstelling en vooral de video, en daarom was het zo leuk!'*

Ali, leerling 6 vwo en medewerker aan het project: *'De Turkse voorwerpen in de vitrine, die ik heb ingericht, komen allemaal van mijn familie. De waterkruik van mijn vader lijkt nu ineens een kunstvoorwerp'.*

Het project verschaft inzicht in de hedendaagse maatschappij, waartoe kennis van het verleden een wezenlijke voorwaarde is, een museale doelstelling.

De leerlingen leren allerlei vaardigheden die relevant zijn voor hun verdere ontwikkeling: bronnenonder-

zoek, presentatie, sociale vaardigheden, spreken in het openbaar, beeldgericht werken, doelgroepgericht werken.

Bij de tentoonstelling *Nieuwkomers* werd door de aard van het onderwerp de geschiedenis geactualiseerd en ging zo bij een grote groep in de gemeenschap leven. Ook omdat in dit geval personen uit de Oldenzaalse gemeenschap daadwerkelijk bij het onderzoek betrokken werden en onderdeel waren van een expositie over zijn of haar geschiedenis en cultureel erfgoed. Dit werkt enthousiasmerend voor de leerlingen.

Historisch onderzoek en de soms moeizame werkzaamheden worden omgezet naar een beeldend geheel, een duidelijk resultaat, dat getoond kan worden aan een grote groep mensen. Het werkt complimenteaus. Medeleerlingen, ouders en kennissen worden gestimuleerd de expositie te bezoeken en te waarderen.

Dus werken we weer aan een tentoonstelling: ditmaal over carnaval.